

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2009/19

Karar Sayısı : 2011/4

Karar Günü : 6.1.2011

R.G. Tarih-Sayı : 12.04.2011-27903

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1- Şarkışla İcra Hukuk Mahkemesi (E.2009/19)

2- Akçaabat İcra Hukuk Mahkemesi (E.2009/43)

İTİRAZLARIN KONUSU : 1- 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin, 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının;

2- 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının,

Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacı borçlular tarafından yaşlılık aylıkları üzerindeki haczin şikâyet yolu ile kaldırılması istemiyle açılan davalarda itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuşlardır.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

1) 17.7.1964 günlü 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle değiştirilen itiraz konusu kuralı da içeren 121. maddesi şöyledir:

'Madde 121- Bu Kanun gereğince bağlanacak gelir veya aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları ve bu Kanunun 80 inci maddesine göre takip ve tahsili gereken alacaklar dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.

(Ek fıkra:29.7.2003'4958/47 md.) Ancak, yanlış ve yersiz ödendiği anlaşılan her türlü gelir, aylık ve sigorta yardımları 84 üncü maddenin son fıkrası saklı kalmak kaydıyla, ilgililerin sonraki her çeşit istihkaklarından kesilmek suretiyle geri alınır. Kurumun genel hükümlere göre takip hakkı saklıdır.

(**Ek fıkra: 2.7.2005'5386/1 md.**) Ölüm geliri ve aylıklarından yapılan yersiz ödeme tutarları, yersiz ödenmiş olan gelir ve aylıkların kesilmesi nedeniyle aynı dosyadan gelir ve aylık ödemesi yapılan diğer hak sahiplerine Kurumca yapılması gereken gelir ve aylık ödeme tutarları nazara alınmak suretiyle tespit edilecek Kurum zararı esas alınarak tahsil edilir. Ancak, diğer hak sahiplerinden itirazda bulunanların hisseleri bu fıkra uygulamasında hariç tutulur.'

2) 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen itiraz konusu kuralı da içeren 93. maddesi şöyledir:

'**Madde 93- (Değişik birinci fıkra: 17.4.2008'5754/56 md.)** Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. **Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. (Ek cümle 18.2.2009'5838/38 md.)** Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.

(**Değişik ikinci fıkra: 17.4.2008'5754/56 md.**) Kurumun prim ve diğer alacakları ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıllık zamanaşımına tâbidir. Kurumun prim ve diğer alacakları; mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden, Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca yapılan tespitlerden doğmuş ise rapor tarihinden, kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatı gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelerden doğmuş ise bu soruşturma, denetim ve inceleme sonuçlarının Kuruma intikal ettiği tarihten veya bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulmuş kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden doğmuş ise bilgi ve belgenin Kuruma intikal ettiği tarihten itibaren, zamanaşımı on yıl olarak uygulanır. Bu alacaklar için 89 uncu madde gereğince hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı, 88 inci maddede belirtilen ödeme süresinin son gününü takip eden günden itibaren uygulanır.

Bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rüçû davaları, on yıllık zamanaşımına tâbidir. Zamanaşımı tarihi; rüçû konusu gelir ve aylıklar bakımından Kurum onay tarihinden, masraf ve ödemeler için ise masraf veya ödeme tarihinden itibaren başlar.

Zamanaşımından sonra yapılan ödemeler kabul edilir. Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tâbi sigortalıların zamanaşımı nedeniyle prim ödenmeyen süreleri, sigortalılık süresinden sayılmaz ve bu süreye ilişkin sigortalılık hak ve yükümlülükleri düşer.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Mahkemeler başvuru kararlarında, Anayasa'nın Başlangıcı ile 2. ve 10. maddelerine dayanmışlardır.

IV- İLK İNCELEME

A- E. 2009/19 Sayılı Davada

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIÖĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet

ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında;

Öncelikle davada uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

Başvuran mahkeme, 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin, 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası ile 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının iptalini istemiştir.

Bakılmakta olan 12.11.2008 günü açılan davanın konusu, yaşlılık aylığı üzerine 9.1.2008 tarihli kararla konulan haczin şikâyet yolu ile kaldırılmasıdır. Haciz kararına dayanılarak Mayıs 2008 tarihinden itibaren davacının yaşlılık aylığından her ay kesinti yapılmaya devam edilmiştir.

5510 sayılı Yasa, 108. maddesi hükmü uyarınca 1.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu açıdan yaşlılık aylığından haciz nedeniyle yapılan kesintilerin dayanağı 1.10.2008 tarihinden öncesi için 506 sayılı Yasa'nın 121. maddesinin birinci fıkrası, sonrası için 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesidir.

Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasının iptali istenilen birinci cümlesindeki *'Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez.'* kuralı devir ve temlik yasağına ilişkin olduğundan davada uygulanacak kural değildir.

Bu nedenle;

1- 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesi dışında kalan bölümünün, itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddine, OYBİRLİĞİYLE;

2- Dosyada eksiklik bulunmadığından;

a) 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin, 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının,

b) 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci tümcesinin,

esasının incelenmesine 12.3.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B- E. 2009/43 Sayılı Davada

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında;

Öncelikle davada uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Başvuran mahkeme 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin iptalini istemiştir.

İcra takibi 18.1.2008 tarihinde başlamış ise de, şikâyeteye konu maaş haciz kararı 19.1.2009 tarihinde olduğundan, kesinti yapılan aylığın niteliğinin belirlenmesinde ve davanın esastan sonuca bağlanmasında 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi uygulanacak kuraldır.

5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin üçüncü cümlesindeki *'Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakatı bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.'* kuralının da iptali istenilmişse de, 18.2.2009 tarihli ve 5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 32. maddesiyle 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasına eklenen, 28.2.2009 (Mükerrer) günlü ve 27155 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak bu tarihte yürürlüğe giren bu kural, şikâyeteye konu maaş haciz talebinin ve kararının 19.1.2009 tarihi olması nedeniyle davada uygulanacak kural değildir.

Bu nedenle;

1- 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasına 8.2.2009 günlü, 5838 sayılı Yasa'nın 32. maddesinin (b) bendiyle eklenen üçüncü tümcenin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu tümceye ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddine, OYBİRLİĞİYLE;

2- Dosyada eksiklik bulunmadığından, 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci tümcesinin esasının incelenmesine,

2.7.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARI

31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin, 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Yasa'nın 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci tümcesinin iptaline karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2009/19 esas sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2009/19 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 2.7.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlı tutulmuştur.

İtiraz konusu kurallar, 506 sayılı Yasa'nın 121. maddesinin birinci fıkrasındaki '*Bu kanun gereğince bağlanacak gelir veya aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları ve bu Kanunun 80 inci maddesine göre takip ve tahsili gereken alacaklar dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.*' hükmü ile 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasının ikinci tümcesindeki '*Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez.*' kuralıdır.

Bakılmakta olan davaların konusu SSK yaşlılık aylığının haczinden kaynaklandığından, 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasına ilişkin esas incelemenin, fıkarda yer alan "*aylıklar*" ve "*haciz*" sözcükleri ile 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Kanun'un 56. maddesiyle değiştirilen 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesine ilişkin incelemenin de "*aylık*" sözcüğü ile sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararlarında, cebri icra ve haciz işlemlerinin, yasa düzeni içinde tahsili suretiyle kamu düzeninin ve barışın sağlanmasına hizmet ettiği, bu işlemleri sonuçsuz bırakacak şekilde gelir, aylık ve ödeneklere, çalışanların maaşlarından farklı olarak iki istisna dışında öngörülen haczedilmezlik yasağına ilişkin düzenlemelerin, bu kapsamdaki kişiler lehine imtiyaz sağladığı, icra takiplerinde 'taraf sıfatı' adı altında aynı hukuki durumda bulunan alacaklılardan, nafaka alacaklısı ve Sosyal Güvenlik Kurumu lehine ayrıcalık tanıdığı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi uyarınca itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen sosyal hukuk devleti, insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, çalışma hayatını geliştirerek ve ekonomik önlemler alarak çalışanlarını koruyan, onların insan onuruna uygun hayat sürdürmelerini sağlayan, milli gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirebilen, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetten devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen '*yasa önünde eşitlik ilkesi*' hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Anayasa'nın 13. maddesinde, '*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*' denilmiştir.

Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf olanağı veren bir haktır. Bu bağlamda alacak hakkı da mülkiyet hakkı kapsamındadır.

Yaşlılık aylığı, belirli bir süre çalıştıktan sonra çalışamamanın ve kazançtan yoksun kalmanın karşılığı olup, amacı da yaşlılık döneminde çalışamama dolayısıyla gelirden yoksun kalmaya yönelik tehlikenin ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Böylece kişilere, yaşlılık nedeniyle çalışamaz duruma geldiklerinde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir geliri sağlama güvencesi verilmektedir.

Sosyal güvenlik her şeyden önce, herhangi bir nedenle kısmen ya da tamamen çalışamayanlara ve bu nedenle gelir kaybına uğrayarak muhtaç duruma düşenlere, insan onuruna yaraşır asgarî bir hayat sürmeleri için gerekli gelirin sağlanmasını öngörür. Sosyal güvenlik, ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları koruyup kollar.

Sosyal güvenlik kurumlarında iştirakçi olan kişiler, aktif çalışma yaşamları boyunca miktarı ve süresi yasa tarafından belli edilmiş primleri ödemekte ve belli yaşa geldikten sonra da emekli statüsüne geçerek bu statünün sağladığı, başta yaşlılık aylığı olmak üzere çeşitli sosyal haklardan yararlanmaktadırlar. Primli rejime dayalı sosyal güvenlik sisteminin esası da, önceden alınan payın (primin) yeniden dağıtımına dayanmaktadır.

İtiraz konusu kurallarla öngörülen haciz yasağı Anayasa'nın 2., 5. ve 60. maddelerinin Devlete verdiği pozitif yükümlülüğün bir gereğidir. Öte yandan 5510 sayılı Yasa'nın 93.

maddesinin birinci fıkrasının son cümlesindeki *'Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.'* kuralı gereğince, borçlunun muvafakatının bulunması halinde yaşlılık aylığının haczi de olanaklıdır.

Kurallardaki haciz yasağı, borçlunun diğer gelir ve malvarlığından alacağın tahsiline engel bir düzenleme içermediğinden, hakkın özüne dokunan ölçüsüz bir müdahaleden de söz edilemez.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir.

Sosyal güvenlik kurumunun işlevini yerine getirebilmesi kurumun yeterli derecede gelir kaynağına sahip olmasına bağlıdır. Türk sosyal sigorta hukuku yapılacak yardımları tam karşılamasa bile primli sosyal sigorta sistemine dayanmaktadır. Kurumun başlıca gelir kaynağı sosyal güvenlik primleridir. İşveren veya sigortalı gerekli primleri yasal süresi içinde ödemekle yükümlüdürler. Bu bağlamda primlerin ödenmesine ilişkin 506 sayılı Yasa'nın 80. ve 5510 sayılı Yasa'nın 88. maddelerinin amacı da primlerin zamanında ve düzenli olarak tahsilini sağlamaya yöneliktir. Primlerin tahsilinin sağlanabilmesinin de Anayasa'nın 5. ve 60. maddelerindeki sosyal güvenlik hakkı ile doğrudan bağlantılı olduğu açıktır.

Nafaka alacakları ise aile bireylerinden birinin yoksulluğu ya da çocukların eğitim ve geçimi için mahkeme kararıyla hükmedilen alacaklardır. Anayasa'nın 41. maddesi gereğince Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Prim ve nafaka alacaklarının bu özellikleri, itiraz konusu kurallardaki haciz yasağında ayırık tutulmalarını gerektirmiştir.

Diğer taraftan, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 83. maddesi gereğince çalışanların maaşlarının 1/4'ü üzerine haciz mümkün iken yaşlılık aylıkları üzerine haciz yasağının eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de çalışanlar ile yaşlılık aylığı alanların statüleri aynı olmadığından aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kurallar, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Nuri NECİPOĞLU ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

VII - SONUÇ

1- 7.5.2010 günlü, 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmadan, Mahkeme'nin çalışıp çalışamayacağına ilişkin ön meselenin incelenmesi sonucunda; Mahkeme'nin çalışmasına bir engel bulunmadığına, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Fettah OTO, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın, gerekçesi 2010/68 esas sayılı dosyada belirtilen karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin;

a- 24.6.2004 günlü, 5198 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasına ilişkin esas incelemenin, fıkra da yer alan " aylıklar " ve " haciz " sözcükleri ile sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE,

b- 5198 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında yer alan " aylıklar " ve " haciz " sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Nuri NECİPOĞLU ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3- 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin;

a- 17.4.2008 günlü, 5754 sayılı Kanun'un 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesine ilişkin esas incelemenin, cümlede yer alan " aylık " sözcüğü ile sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE,

b- 5754 sayılı Kanun'un 56. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan " aylık " sözcüğünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Nuri NECİPOĞLU ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

6.1.2011 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Fulya KANTARCIOĞLU

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN	Fettah OTO

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Zehra Ayla PERKTAŞ	Recep KÖMÜRCÜ

Üye	Üye	Üye
Alparslan ALTAN	Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM

Üye	Üye	Üye
Nuri NECİPOĞLU	Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY YAZISI

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin birinci fıkralarında yer alan iptal istemine konu kurallar, borçlu olan sigortalının aldığı emekli/yaşlılık aylığı üzerine haciz konulmasına engeldir. Buna göre, borçlunun haczi kabil başka malı yoksa, alacaklının alacağını tahsil etmesi olanaksız hale gelmektedir.

Anayasanın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Yalnızca hukuk devletinin değil, 'kanun devleti'nin bile temel görevleri arasında kişiler arasında adaleti sağlayarak kamu düzenini korumak, toplumsal barışı temin etmek gelir. İlkel devletten günümüze kadar devletin değişmeyen görevleri arasında yer alan, hak sahibinin hakkını kamu gücü kullanarak korumak, kuşkusuz hukuk devletinin de asgari görevlerinden olup, 'sosyal devlet' olmanın gerekleri, bu temel görevi ortadan kaldıramaz.

Anayasanın 35. maddesinde mülkiyet hakkı düzenlenmiştir. Mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Alacak hakkının da mülkiyet hakkı kapsamında olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Alacak hakkının kullanılamaz hale gelmesine yol açan bir yasa kuralı ancak açık, tanımlanabilir bir kamu yararının varlığı halinde, ölçülü ve demokratik toplum gereklerine aykırı olmayacak şekilde sınırlanabilir.

İptal isteminin reddine ilişkin gerekçede, yaşlılık aylığının, kişinin insan onuruna uygun asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gerekli olduğu düşüncesine dayanılmış, ancak bunun istisnası olabileceği ve nafaka borcunun ödenmesi için yaşlılık aylığının kısmen haczedilebilmesinin Anayasaya aykırı olmayacağı belirtilmiştir. Bu gerekçe dahi, alacaklının ve borçlunun menfaatleri arasında sosyal hukuk devleti gereklerine göre bir denge kurulması ihtiyacına işaret etmektedir. Halbuki iptal istemine konu kural, belki de sigortalı olmayan, hiçbir geliri de bulunmayan alacaklının alacağını tahsil edememesi halinde nasıl bir zarurete duçar olacağını da sorgulama gereği duymaksızın, borçlu lehine mutlak bir koruma sağlamaktadır. Alacaklı her zaman zengin ve güçlü olmayabileceği gibi, borçlu, üzerine kayıtlı ve haczi kabil hiçbir malı olmayan ancak gerçekte çok iyi koşullarda yaşayan bir kişi de olabilir. Bu nedenle, alacak hakkına getirilen bu sınırlamada, sosyal devlet gereklerinden kaynaklandığı söylenebilecek, açık bir kamu yararı mevcut değildir. 'Alacaklının alacağını borçlunun diğer gelirleri veya malvarlığından alabileceği' varsayımı ise hukuksallık ve nesnellikten uzaktır. Devletin 'sosyal devlet' gereklerini, hukukunu korumakla mükellef olduğu diğer vatandaşlarının sırtından gerçekleştirmesi, sonuçta o devletin hem 'sosyal' hem de 'hukuk devleti' olmaktan çıkmasına yol açacaktır.

Kuralın mülkiyet hakkı kapsamındaki alacak hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil ettiği, bu nedenle Anayasanın 2. ve 35. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle karara katılmıyorum.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121. maddesinin 24.6.2004 günlü 5198 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasında, 'Bu kanun gereğince bağlanacak gelir veya aylıklar ve sağlanacak yardımlar, nafaka borçları ve bu Kanun'un 80 inci maddesine göre takip ve tahsili gereken alacaklar dışında, haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.'; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin ilk fıkrasının ikinci tümcesinde de 'Gelir, aylık ve ödenekler, 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez' denilmiş, 506 ve 5510 sayılı Yasaların itiraz konusu kurallarıyla göndermede bulunulan 80 ve 88. maddelerde ise, primlerin ödenmesi düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, Kurum'dan sağlanan aylıklara, nafaka ve sosyal sigorta prim alacakları dışında haciz konulamayacaktır.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 121. maddesi 1.10.2008 gününde yürürlüğe giren 5510 sayılı Yasa'nın 106. maddesinin 1 numaralı bendi ile yürürlükten kaldırılmış ise de İcra Tetkik Mercii'nde bakılmakta olan davada, davacının maaşı üzerindeki haczin dayanağı, 1.10.2008 gününden önce ve sonraki döneme ilişkin olmak üzere her iki Yasa'nın belirtilen kuralları olduğundan, haciz yasağı bakımından aralarında fark bulunmayan bu kuralların birlikte incelenmesi gerekmiştir.

İtiraz konusu kurallarla sigortalıların aylıklarından başka haczedilebilecek gelir ve mallarının bulunmaması durumunda, bu kişilerden alacaklı olanların haklarına kavuşmaları olanaksız hale getirilmiştir.

Mülkiyet hakkını düzenleyen Anayasa'nın 35. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi mülkiyet hakkı için öngörülen anayasal güvence, yalnız menkul ve taşınmaz malları değil, para ile değerlendirilebilen hakları ve mal varlığını da kapsamaktadır. Bu nedenle kişilerin alacak haklarının da 35. maddenin güvencesi altında olduğunda duraksamaya yer yoktur. Maddenin ikinci fıkrasında bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilmesi vurgulanmış ise de bir hak ve özgürlüğün tümüyle kullanılamaz hale getirilmesinin, sınırlamayı aşan onu yok eden bir durum olduğu açıktır.

İtiraz konusu düzenlemeyle borçlu konumunda olan sigortalının, aylığından başka bir mali kaynağının bulunmaması durumunda alacaklının, kesinleşmiş yargı kararlarıyla hüküm altına alınan ve mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacak haklarına haciz yoluyla ulaşmasının tümüyle engellenmesi, Anayasa'nın 35. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Ayrıca, hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için, yalnız hakkın aranmasının güvence altına alınması yeterli olmayıp ona ulaşılmasının da sağlanması gerektiğinden, yargı kararıyla kesinleşen bir alacağın haciz yasağı nedeniyle tahsilinin engellenmesi, Anayasa'nın hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. maddesine de aykırıdır.

Sigorta aylıklarına haciz yasağı getirilmesinin nedeni, kuşkusuz belirli bir miktarı aşmadığı düşünülen bu aylıkları alanları, geçim sıkıntısı içine düşürmemektir. Ancak, bu husus bir varsayım olup, sigortadan yeterli miktarda aylık alanların da bulunduğu bir gerçektir. Hiçbir sosyal güvencesi ve geliri olmaması durumunda alacaklının, sigorta aylığı alan borçludan daha zor durumda kalabileceği de açıktır.

Bir borç, alacak ilişkisinde edimini yerine getirmeyen borçlunun, yükümlülüğünü yerine getiren alacaklıdan daha fazla hukuki koruma görmesi, insan haklarına dayanan adil ve hakkaniyete uygun bir düzen gerçekleştirmekle yükümlü olan hukuk devletinin gerekleriyle bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu düzenlemelerin Anayasa'nın 2, 35 ve 36. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa Mahkemesi Hukuk Devletini; 'insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her eylem ve işlemi hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasaların bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın olduğu bilincinde olan devlettir.' şeklinde tanımlamaktadır. Öncelikle Anayasa'ya ve yukarıdaki tanıma göre devlet, her şeyden önce adaletli bir hukuk düzeni kurmakla yükümlüdür. Adaletli bir hukuk düzeni alacaklının alacağına kavuşmasını sağlamakla mümkündür. Emekli borçlunun, maaşından başka haczi kabil malı bulunmadığı takdirde alacaklı alacağını nasıl alacaktır' Alacaklının alacağını yasal ve meşru yoldan alamaması, yasaya aykırı yollara başvurulmasına, mafya vb. örgütlerin ortaya çıkmasına neden olmayacak mıdır' Ya da hiçbir sosyal güvencesi bulunmayan alacaklıların haklarını kim nasıl savunacaktır' Bu sorular karşısında 'Sosyal Devlet' ilkesi gerekçesi ile emekli borçluları korumak mı' Yoksa 'Hukuk Devleti'nin gereklerinden olan her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmak mı' Tercihi ile karşı karşıya kalındığında öncelikli tercih 'Adaletli Bir Hukuk Düzeni Kurmak' olmalı ve emekli borçluların maaş haczini engelleyen kuralın iptaline karar verilmez.

Öte yandan asgari ücretin üzerinde maaş alan çok sayıda emekli bulunduğu, İcra İflas Kanunu'nda borçlunun geçinebilmesi için maaşının ¾ ünün haczedilmesinin yasaklandığı, borçlunun maaşının ancak ¼ ünün haczedilebildiği hususları da göz önüne alındığında, Sosyal Devlet ilkesinden hareketle emekli borçluların maaşına haciz yasağının devam etmesini anlamlandırmak mümkün olamamaktadır.

Ayrıca, alacaklının alacağına kavuşmasının maaş haczi ile engellenmesi, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan 'Mülkiyet Hakkı' ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Anayasa'da mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmesi ifade olunmuştur. Mülkiyet haklarından olan alacağına kavuşma hakkına, emekli maaşı haczi engeli konulmasında herhangi bir kamu yararı bulunmamakta, aksine adaletli bir hukuk düzeni tesisine engel olması nedeniyle emekli maaşı haczi yasağı bizatihi kamu yararı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

İptali istenen kural Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen 'Hak Arama Hürriyeti' yönünden değerlendirildiğinde de Anayasa'ya aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü yasak, alacaklının hakkını aramasına ve hakkına kavuşmasına engel olmaktadır

Açıklanan nedenlerle iptali talep olunan kural, Anayasa'nın 2., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğundan çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Celal Mümtaz AKINCI